

E-hökumət mövzusunda tədbir keçirilmişdir

Bu günlərdə Estoniya Respublikasının paytaxtı Tallinn şəhərində Estoniya Şərq Tərəfdaşlığı Mərkəzi tərəfindən «e-hökumət» mövzusunda tədbir keçirilmişdir. Tədbirdə Azərbaycan Respublikasının müxtəlif dövlət qurumlarından 14 nümayəndə iştirak etmişdir.

Tədbirdə e-hökumətin siyasəti, elektron xidmətlər və s. elektron idarəçilik məsələlərində balans yaradılması geniş müzakirə edilmişdir. Mühazirələr zamanı elektron səsvermənin müxtəlif illərdə artım tempi, həmçinin elektron imza və onun üstünlükləri və texniki göstəriciləri barədə məlumat verilmişdir.

Çıxış edənlər elektron şəxsiyyət vəsiqəsinin üstünlüklərindən, təhlükəsizliyindən bəhs etmişlər. Təlimin sonunda keçirilən müzakirələrdə Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi tərəfindən www.e-taxes.gov.az saytında təqdim olunan e-xidmətlər barədə məlumat verilmişdir. Vergilər Nazirliyini bu tədbirdə İqtisadi təhlil və sahibkarlıq subyektlərinin dövlət qeydiyyatı Baş İdarəsinin İqtisadi təhlil idarəsinin İqtisadi təhlil və proqnozlaşdırma şöbəsinin dövlət vergi müfəttişi Elşən Hüseynov təmsil etmişdir.

Kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı üçün səmərəli potensial

Franzayzinq anlayışı Azərbaycan mühiti üçün yenidir və cəmiyyət tərəfindən hələ ki, tam qavranılmayıb. Buna görə müvzunu şərh etmək üçün Azərbaycan Franzayzinq Assosiasiyasının (AFA) prezidenti Elşən Musayevə müraciət etdik.

- Elşən müəllim, françayzinqin mahiyyəti, ölkədə biznesin inkişafı üçün nəticələri və üstünlükləri haqqında məlumat verməyinizi xahiş edirik...

- Hüquqi cəhətdən françayzinq konsesiya müqaviləsidir. Bəzən françayzinq hüquqi ədəbiyyatda brendin icarəsi də adlandırılır. Françayzinq bir ailədir və bura daxil olmaq üçün giriş haqqı, ümumi dövriyyədən isə ildə müəyyən məbləğdə royalti ödənilir. Bütün bu şərtlər françayzinq müqaviləsində öz əksini tapır. Əslində isə françayzinqdə standart icarə haqqı olmur. Françayzinq özündə brend mağazaların, dilerlərin, distribüterlərin açılmasını birləşdirir. Burada brendlə bərabər, personala təlim keçilməsini, bütün şəhərlərdə və ölkələrdə məhsulun analoji keyfiyyətini və servisi ehtiva edən bütöv françayzinq sistemi icarəyə verilir.

Françayzinqlə biznesə başlamaq uğurlu və düzgün addım hesab olunur. Hər hansı ölkədə françayzinqin tətbiqi kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına təkan verməklə yanaşı, işsizlik probleminin müəyyən hissəsini həll etmiş olur. İkincisi, bu, vergi daxilolmalarının artmasına müsbət təsir göstərir. Bununla bərabər, ölkədə qazanan pulların müəyyən hissəsi royalti şəklində xarici ölkəyə ötürülür.

- Azərbaycan biznesin hansı sahələrində françayzinqdən fayda götürə bilər?

- Azərbaycanda bu, restoran biznesində çox uğurlu alına bilər. Çünki bu gün Azərbaycan yeməkləri dadına və keyfiyyətinə görə əcnəbilər tərəfindən çox sevilir. «Eurovision» mahnı müsabiqəsi ilə əlaqədar ölkəmizə gələn qonaqlar Bakının gözəlliyi ilə yanaşı, milli yeməklərimizi də öyürlər. Buna görə də Azərbaycanın yemək konsesiyasının hər hansı restoran tipində yaradılması və təqdim olunması ölkəmiz üçün bir neçə məqsədə çatmağı təmin edə bilər: brend hesabına başqa ölkələrdən pul gətirmək mümkündür. İkincisi, bu, Azərbaycan yeməklərini dünyada məşhurlaşdıracaq və heç bir dövlət Azərbaycanın milli yeməklərini öz adlarına çıxarmaz. Nəhayət, bu sahədə françayzinq ölkənin dünyada tanınmasına səbəb olacaq. Baxın, bu gün italyan psseriyaları dünyada məşhurdur. Niyə Azərbaycanın da belə bir mətbəx brendi olmasın?!

- Hansı şirkətlər françayzi hesab olunur və françayzinq müqaviləsində françayziyə hansı tələblər nəzərdə tutulur?

- Hər brend françayzinq yolu ilə açılan brend sayıla bilməz. Onların bir qismi təmsilçilik və ya müqavilə əsasında açıla bilər. Hər françayzinqin özünün konsesiyası var. Əgər françayzinq alan ilkin mərhələni uğurla keçirsə, ona sənədlər toplusu verilir və bu sənədlərdə bütün standartlar

nəzərdə tutulur. Buraya maliyyə tələbləri, loqotipə olan tələblər və s. daxildir. Onların hamısı eyni formada işləməlidir. Lakin bu heç də franşayzınq alanın hər hansı əlavələr etmək hüququnun olmaması anlamına gəlməməlidir. Məsələn, Hindistanda dünyada məşhur «Macdonald's» hamburgerləri mal ətindən hazırlanmır, çünki bu ölkədə həmin heyvanlar dini etiqadlara görə müqəddəs sayılır.

Əlavə şərtlər franşayzınq götürülməmişdən öncə tərəflər arasında müzakirə olunur və əgər razılıq əldə edilirsə müqaviləyə daxil edilir. Lakin elə standart tələblər var ki, onlar dəyişməz olaraq qalır.

- Azərbaycan Franşayzınq Assosiasiyasının (AFA) fəaliyyəti barədə nə deyə bilərsiniz?

- AFA 2007-ci ildə Xəzər Investisiya Mərkəzi ilə Bakı Hüquq Mərkəzi tərəfindən yaradılmışdır. Assosiasiyanın beynəlxalq səviyyədə əməkdaşlığı güclüdür, Baltik ölkələri, Yunanıstan, Türkiyə Franşayzınq assosiasiyaları ilə müqavilə imzalanmış, Almaniyə Franşayzınq assosiasiyası ilə əlaqələr qurulmuşdur. Bundan başqa, Azərbaycan, Türkiyə, Bolqarıstan, Ukrayna daxil olmaqla Qara dəniz Franşayzınq Federasiyası yaradılmışdır.

Lakin ölkə daxilində görüləsi işlərimiz çoxdur, çünki Azərbaycan cəmiyyətinin franşayzınq haqqında məlumatı azdır. Buna görə franşayzınqın mahiyyəti, ilk növbədə, biznesmenlər tərəfindən tam qavranılmalıdır. Bundan başqa, məşhur brendləri ölkəyə gətirməklə bərabər, Azərbaycan brendlərinin də dünyada tanıtılmasına ehtiyac var. Buna görə ölkədə franşayzınq haqqında vahid qanunun hazırlanmasına ehtiyac duyulur. Əgər bu, iş adamlarına ətraflı izah olunarsa, əminəm ki, iri market sahibləri öz bizneslərini məhz bu yolla genişləndirməyə çalışarlar. Çünki hazırda kiçik marketlər olduqca çoxdur və belə marketlərdə kifayət qədər servis, qiymət, keyfiyyət problemləri müşahidə olunur. Halbuki franşayzınq yolu ilə daha yüksək səviyyəli marketlər açmaq mümkündür.

- Azərbaycanda franşayzınqın inkişafı üçün hansı tədbirlərin görülməsini zəruri hesab edirsiniz?

- Franşayzınqın Azərbaycana gətirilməsi üçün stimullaşdırıcı tədbirlər həyata keçirilməlidir. Ölkəmizdə kifayət qədər iri ticarət mərkəzləri açılır və onların vasitəsilə ölkəyə çoxlu brendlər gətirilir. Bu prosesə dövlət tərəfindən ciddi nəzarət edilməlidir. Bu gün iqtisadiyyatın diversifikasiyası, qeyri-neft sektorunun inkişafı fonunda franşayzınqın böyük potensiala malik olduğunu görürük. Bu, şirkətlərin rəqabətə davamlılığına, keyfiyyətli insan ehtiyatlarının yetişməsinə müsbət təsir göstərə bilər.

Dünya indi çox tez dəyişir. Məsələn, cəmi üç ildir yaradılan «Appel Store»nin büdcəsi bir çox ölkənin büdcəsindən çoxdur. Buna görə də Azərbaycanda biznes inkubatorlarının, texnoparkların yaradılmasına, ölkəyə yeni texnologiyaların gətirilməsinə ehtiyac var. Ölkədə franşayzınqın inkişafı üçün iri biznesmenlər hər hansı brendin master franşizasını gətirib hissə-hissə onu kiçik sahibkarlara paylaya bilərlər ki, bununla da ölkədə şəbəkə təmin olunar.

Hər hansı brendi yaratmaq və Avropa bazarına çıxarmaq üçün avrokod alınmalıdır. Avrokodun alınması üçün isə, ilk növbədə, keyfiyyət təmin edilməlidir və bu, xaricilər üçün deyil, özümüz üçün edilməlidir. Müasir texnologiyanın imkanlarından istifadə etməklə müxtəlif işlər görmək mümkündür. Texnoloji transfer deyilən bir anlayış var: texnologiya hər bir ölkənin mentalitetinə, iqtisadi və coğrafi şəraitinə uyğunlaşdırılır.

11 iqlim zonasından 9-u Azərbaycanda var. Franşayzınqı kənd təsərrüfatından tutmuş istənilən sahədə inkişaf etdirmək mümkündür. Bu, kiçik ərazisi olan ölkə üçün böyük potensialdır.

Məhz bu imkanlardan istifadə edərək Azərbaycanda franşayzınqı inkişaf etdirmək mümkündür. Bu sahədə AFA üzərinə düşən bütün vəzifələri yerinə yetirməyə hazırdır.

Arzu İBRAHİMOVA